

Er referens: M2017/00026/Ee

Svensk Vindenergis synpunkter på Energikommisionens betänkande

Svensk Vindenergi har fått möjlighet att lämna synpunkter på Energikommisionens betänkande – kraftsamling för framtidens energi.

Övergripande synpunkter

- **Ökad trygghet för investeringarna**
En parlamentarisk överenskommelse om inriktningen på den framtida energipolitiken är unikt inom Europa. Överenskommelsen minskar den politiska risken och skänker på så vis ökad trygghet i investeringarna. Svensk Vindenergi välkomnar därför denna uppgörelse.
Enligt energiöverenskommelsen ska elcertifikatsystemet vara styrmedlet att åstadkomma den fortsatta utbyggnaden av förnybar energi. Det är av största vikt att utformningen av elcertifikatsystemet sker på ett ansvarfullt sätt med hänsyn till kostnadsutvecklingen för förnybar elproduktion för att förtroendet för energipolitiken ska kvarstå.
- **Bra källa för kunskapsinhämtning**
Betänkandet är välskrivet med mycket faktainnehåll och beskrivning av de utmaningar som vårt energisystem står inför.
- **Behov av revidering av miljöbalken med hänsyn till global nytta kontra lokal miljöskada**
Det finns idag en tydlig konflikt mellan den globala miljönyttan och den lokala miljöskadan vid etablering av såväl ny kraftproduktion som elnät. För vindkraftens del innebär avsaknad av riktlinjer för värdering av den globala miljönyttan kontra lokal miljöskada att goda vindlägen går förlorade till förmån för andra intressen såsom försvaret, rennäring, natur- eller djurskydd - vilket i förlängningen leder till ökat intrång på andra ställen då fler vindkraftverk behöver byggas för att uppnå samma produktion. Det finns alltså ett stort behov av att revidera miljöbalken med hänsyn till denna intressekonflikt.

- **Behov av snabbare och smidigare processer för anslutning till och förstärkning av elnäten**

De långa ledtiderna för anslutning till och utbyggnad av elnät i allmänhet och stamnätet i synnerhet är ett stort hinder för utbyggnaden av vindkraft idag. Enligt Kommittédirektivet skulle etableringshinder och ledtider att få till stånd olika typer av produktionsanläggningar och överföringskapacitet belysas av Energikommissionen, något som saknas helt i betänkandet.

- **Behov av övergripande handlingsplan och uppföljning**

Rapporten innehåller många intressanta och bra uppslag till att hantera framtidens utmaningar men få konkreta åtgärder. Betänkandet lämnar med andra ord många frågor obesvarade kring det praktiska genomförandet. Vi förstår att detta delvis görs medvetet då det är en lång tidsperiod betänkandet berör och vi verkar dessutom i en marknadsdriven kontext. Dock skulle det vara betydelsefullt med en övergripande handlingsplan för att kunna omsätta planen till verklighet och på så vis möjliggöra att de långsiktiga politiska målen nås. I handlingsplanen ska det tydligt framgå vad som måste göras för att målet till 2040 ska kunna nås inklusive delmål. Likaså behöver det vara tydligt vem som ska göra det, när det ska göras och hur vi ska få det att hända med avseende på ansvar, tidplan och finansiering.

Detaljerade synpunkter (Rubrikerna är hämtade från betänkandet)

Energikommissionens förslag och bedömningar

7.1 Ramöverenskommelse

- Vi delar Energikommissionens uppfattning att Sverige har ett viktigt ansvar att visa ledarskap i frågan om utvecklingen mot ett fossilfritt samhälle. Ur både ett klimat- och samhällsekonomiskt perspektiv bör vi tillvarata Sveriges utmärkta förutsättningar för förnybar elproduktion och exportera elen till länder med smutsigare elmix och sämre förutsättningar för förnybar elproduktion. I det avseendet hade Svensk Vindenergi hellre sett en högre målsättning om 30 TWh ny förnybar elproduktion mellan 2020 och 2030, istället för 18 TWh. Det kan jämföras med att 20 TWh motsvarar den genomsnittliga utbyggnadstakten av enbart svensk vindkraft mellan åren 2010-2016. Till år 2030 behöver dessutom mer kraftproduktion tillföras systemet för att succesivt ersätta produktionsbortfallet från avvecklad kraftproduktion.

Stöd till förnybar energi

- Enligt energiöverenskommelsen ska elcertifikatsystemet vara styrmedlet att åstadkomma den nya målsättningen men det står inte hur det ska kunna åstadkommas i praktiken. I dagens system finns stora brister som över tid inneburit uppbyggnaden av det betydande överskott på elcertifikat vi har idag. I kombination med avsaknad av mekanism att hantera teknikutvecklingen har detta lett till stora lönsamhetsproblem för branschen. Vid en förlängning av systemet måste dessa brister hanteras. Annars riskerar det att slå tillbaka på den framtida investeringsviljan och därmed möjligheterna till måluppfyllnad

7.2.7 Överföring

- En ensidig satsning på tillförsel (där merparten förväntas att hamna i norra Sverige) utan motsvarande satsning på distribution riskerar att leda till många timmar av inlåst kraft med stor samhällsekonomisk skada till följd. Inte minst utifrån nuvarande flaskhalsar som förväntas bli ännu mer ansträngda i och med nedstängningen av de fyra kärnkraftsreaktorerna i södra Sverige. Det kan i värsta fall även bli som i Tyskland att näten helt enkelt inte kan ansluta mer kraftproduktion med följden att det blir tvärstopp i utbyggnaden och att den politiska målsättningen inte kan nås. Regeringen bör därför instruera Svenska kraftnät att ge högsta prioritet åt att bygga bort flaskhalsarna i överföringen från norra till södra Sverige, snabbutreda hur tillståndsprocessen för att bygga ut stamnätet kan snabbas upp, samt ge lämplig myndigheten i uppdrag att utreda hur anslutning av mer förnybar elproduktion generellt ska kunna underlättas och påskyndas givet de hinder som finns idag. Det står på flertalet ställen i Energikommissionens betänkande att överföringskapaciteten inom landet och till grannländerna måste öka, men inte alls med hur mycket och hur det i praktiken ska hinna gå till givet de långa tillståndsprocesserna på över tio år att bygga ut stamnätet.

Det saknas även konkreta åtgärder för att möjliggöra för smarta elnät att delvis minska behovet av utökad transmissionskapacitet i elnäten, i form av energilagring och förbrukningsflexibilitet.

7.2.2 Förnybar energi

- Vi saknar det internationella perspektivet i betänkandet och hur det svenska systemet i större utsträckning kan ses som en del av det nordiska – eller europeiska systemet. Vilka behov ser vi behövs för ett framtida välfungerande europeiskt energisystem med låga klimatutsläpp och vilken roll ska Sverige ha i detta system? I och med energiöverenskommelsen har Sverige goda förutsättningar att bli stor nettoexportör av el, vilket såväl klimatet som Sverige som land tjänar på samhällsekonomisk.¹ I betänkandet står det *att det är rimligt att Sverige långsiktigt ska bli nettoexportör av el*. Men de samhällsekonomiska och säkerhetspolitiska drivkrafterna är inte beskrivna. Likaså en beskrivning av till vilka länder Sverige har potential att exportera överskottet till, med hänsyn till omgivande länders nätinfrastukturer och framtidsstrategier. Med andra ord saknas en exportstrategi inom energiområdet som skulle kunna komplettera regeringens nuvarande nationella exportstrategi².

¹ Sweco, Förnybar el och utlandsförbindelser, http://www.vindkraftsbranschen.se/wp-content/blogs.dir/11/files/2014/12/F%C3%B6rnybar-el-och-utlandsf%C3%B6rbindelser-2014-12-16_final.pdf

² Regeringen, Exportstrategin, <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/exportstrategin/>

Havsbaserad vindkraft

- För att kunna uppnå energiomställningen mot ett hundra procent förnybart elsystem, kommer det troligtvis behövas såväl landbaserad som havsbaserad vindkraft - särskilt om Sverige även långsiktigt ska bli en stor nettoexportör av el. Den havsbaserade vindkraften utgör idag mindre än en halv procent av Sveriges elanvändning men har i egenskap sin storskalighet stor potential att snabbt kunna täcka upp för bortfallet av kärnkraften. Genom en jämnare produktionsprofil ger den också ett eget bidrag till det som vanligtvis kallas effektfrågan i svensk debatt. Vi stödjer därför Energimyndighetens bedömning att det behövs en handlingsplan för att säkerställa en utbyggnad av den havsbaserade vindkraften i Sverige.

7.2.8 Elmarknadens utveckling

- Det är positivt att Energikommisionen vill se en utredning med syfte att identifiera eventuella hinder för att möjliggöra en tjänsteutveckling för efterfrågeflexibilitet. Tyvärr går de höjda energiskatterna tväremot denna riktning.
- Det bör även tillsättas en utredning i syfte att skapa en marknad för systemtjänster. Det finns idag tekniska lösningar som gör att vindkraftverk kan delta och stötta systemet i fråga om både frekvens - och spänningsreglering. Det som saknas är incitament.

Konsekvensanalys

Energipolitiska mål

- Energiöverenskommelsen anger ett mål om 100% förnybart till 2040. Vi tolkar det som ett mål kopplat till elanvändningen eftersom det inte finns ett avvecklingsmål för kärnkraften. Omställningen i fråga kan dock komma tidigare beroende på marknadskrafter och tekniska problem hos den konventionella elproduktionen. Det är därför av yttersta vikt att genomförandegruppen tar fram en beredskapsplan för hur vi kan hantera omställningen givet olika scenarier, inte minst utifrån frågan om leveranssäkerhet.

Förnybar elproduktion

- Det saknas även en konsekvensanalys där man jämför kostnaderna utifrån nollalternativet innehållandes ett scenario där den förnybara elproduktionen inte byggs ut och kärnkraften avvecklas tidigare än förväntat.

Elnät

- Konsekvensanalysen beskriver en rad olika förutsättningar för att underlätta integreringen av ytterligare + 18 TWh. Det som saknas är konsekvensanalys för marknadens aktörer över vad som händer om man bygger (eller försöker bygga) +18 TWh utan att samtidigt vidta relevanta åtgärder, eller om

åtgärderna drar ut på tiden. Det saknas även en mer ingående konsekvensanalys för befintliga marknadsaktörer med och utan vidtagna åtgärder för att få avsättning för elen. Går nätutbyggnaden långsammare än planerat liksom utvecklingen av efterfrågeflexibilitet och energilagring - kommer enorm samhällsekonomisk skada att uppstå till följd av den inlåsta kraften.

- Elexport har potential att generera klimatvinster och Sverige betydande samhällsekonomiska vinster, men vad händer om alla de länder som Sverige tänkt exportera till istället bygger upp en egen överproduktion och vad talar för respektive emot ett sådant scenario? Hur påverkas förutsättningarna för elexport av elektrifieringen i Sverige (och i de länder som Sverige ska exportera sitt förväntade överskott till)?

Tillförsel

Slopade anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft

- Ska en storskalig satsning på havsbaserad vindkraft kunna ske efter 2030 som ersättning för kärnkraftens produktionsbortfall, krävs incitament att "hålla den havsbaserade vindkraften vid liv" till dess. Problemet är att de flesta tillstånden idag löper ut senast år 2022. Dessa tillstånd kommer alltså att behöva förlängas om det ska finnas en framtid för havsbaserad vindkraft i Sverige. En storskalig satsning på havsbaserad vindkraft bör ske utanför elcertifikatsystemet genom ett auktionsbaserat system. En marknadsintroduktion i närtid är viktigt för att möjliggöra teknikutvecklingen och säkerställa projekt som kan stötta en utbyggnad. Betald nätanslutning, såsom föreslås i rapporten är en avgörande åtgärd för att få till stånd havsbaserad vindkraft i Sverige. Vi välkomnar även Energikommisionens förslag om en utredning av anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft. Utredningen bör starta under 2017 och fokusera på hur borttagande av anslutningsavgifter kan gå till och vilka effekter det får vid olika utbyggnadsfaser (detta gäller både för vindkraft till havs- och på land, för parker om minst 300 MW).

Konsekvenser för myndigheter

- Om berörda myndigheter ska kunna bidra till att uppnå den nya politiska målsättningen för energipolitiken kommer vissa myndigheter troligtvis behöva ökade resurser för att kunna korta ned handläggningstiden för nätkoncessioner och miljöprövningar. Likaså ser vi ett behov av en generell översyn av handläggarnas förutsättningar vid miljöprövningar. Nuvarande struktur med 21 stycken olika handläggande länsstyrelser runt om i landet skapar en svår situation hos handläggarna. Inte minst kunskaps- och erfarenhetsbrister i kombination med osäkerheten kring hur global miljönytta ska värderas i förhållande till lokal miljöskada skapar en osäkerhet. Denna osäkerhet leder till både längre och mindre förutsägbar prövningsprocess för vindkraften. Sverige borde ta efter det norska exemplet där en samlad prövning sker hos NVE. Där kan handläggare ta hjälp av både chefer och experter som sitter i samma hus.

Som ett första steg borde antalet handläggande länsstyrelser reduceras till en handfull. Likaså borde regeringen överväga införandet av karriärvägar och statushöjande åtgärder bland prövande myndigheter för att undvika att nödvändig kunskap och erfarenhet hos handläggarna på länsstyrelserna och Energimarknadsinspektionen inte går förlorad.

Forskning och utveckling

- Regeringen behöver även öka satsningen på forskning och innovation inom energiområdet i syfte att åstadkomma en omställning av energisystemet på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Här finns det ett behov av en mer tvärvetenskaplig och systeminriktad forskning.

För att nå energiöverenskommelsens nya intentioner för förnybar elproduktion är det därför av största vikt att ovanstående punkter beaktas av regeringen såväl som den så kallade Genomförandegruppen. Det bör även finnas en flexibilitet för Genomförandegruppen att göra konroller rapporter oftare än vart fjärde år utefter behovet.

Svensk Vindenergi är gärna med och bidrar i de fortsatta diskussionerna.

Stockholm 2017-04-19

Svensk Vindenergi

Med vänliga hälsningar

Charlotte Unger

Vd Svensk Vindenergi

Mattias Wondollek

Ansvarig elnät och marknad